

sisällys

arkistotietoja	2	
ote tiekartasta	3	
peruskarttaote	4	
johdanto	5	
sijainti ja topografia	6	
kaivausmenetelmä	7	
koeoja	7	
koekuopat	8	
löydöt	8	
tiivistelmä	9	
negatiiviluettelo	9	
dialuettelo	10	
kuvasivut	11 - 13	
kartat:		
yleiskartta osa 1/3,1:500,A4		14
yleiskartta osa 2/3,1:500,A3		15
yleiskartta osa 3/3,1:500,A3		16
pinta- ja pohjavaaituskartta, 1:50,A4		17
koeojan tasokartta, taso 10 cm, 1:25, A4		18

Hankasalmi Sahinniemi

kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 10.-27.7. 2006

arkistotietoja

Kunta: Hankasalmi

Kylä: Suolivesi

Kohde: Sahinniemi (muinaisjäännösrekisterissä 77010005)

Tilat ja omistajat:

- a) Sahinniemi, Rno 77-416-2-xx, Kaija ja Veli Pasanen, Kantotie 20, 40800 Vaajakoski
- b) Suoharju, Rno 77-416-2-41, om. Pentti Kalervo Porvalin oikeudenomistajat, Mäntyrynnantie 17, 41520 Hankasalmi
- c) Graninge, Rno 77-416-2-145, om. Leena ja Markku Kärkkäinen, Päivärinteentie 17, 02570 Siuntio
- d) Uusi-Sahii, Rno 77-416-2-146, om. Hankasalmen kunta, os. Keskustie 41, 41520 Hankasalmi
- e) Liinasiipi, Rno 77-416-2-59, om. Juho ja Edit Hiltunen, Harjutie 3 D, 03100 Nummela
- f) Ranta-Sahii, Rno 77-416-2-55, om. Tauno Tiaisen oikeudenomistajat, C/o Pekka Tiainen, Halmekatu 4 C 22, 78300 Varkaus

Sijainti: Hankasalmen kirkosta noin 17 km itään

Peruskarttalehti: 3214 09 VENETMÄKI

Koordinaatit: p = 6917 070, i = 34880100, z = 122,5 – 125 m mpy

p = 6917 320, i = 3487 920, z = 122 – 125 m mpy

Aiemmat tutkimukset ja löydöt:

1986 Pekka Tarkiainen, KM 23388 (kvartsia, palanutta luuta)

1988 Timo Sepänmaa, inventointi, KM 24336 (kvartsia)

1998 Timo Sepänmaa, inventointi

2004 ja 2005 tarkastuksia Eeva-Liisa Schulz

Tutkimusalue ja kaivausalue 2006:

tutkimusalueen laajuus 300 x 40 m, kaivettu alue 42 m²

Tähän tutkimukseen liittyvät:

- löydöt KM 35930:1 – 58

- diat 59159 – 59168

- negatiivit 142108 – 14219

- kartat:

s. 14 – 16 yleiskartta kolmessa osassa, 2x1:1500,A3 ja 1:500,A4

s. 17 pinta- ja pohjavaaituskartta, 1:50,A4

s. 18 koeajan tasokartta, taso 10 cm, 1:25, A4

Johdanto

Ensimmäiset löydöt Vanajan rannasta teki harrastaja-arkeologi Pekka Tarkiainen vuonna 1986. Sen jälkeen Timo Sepänmaa on käynyt kahteen otteeseen inventointien yhteydessä paikalla. Kivikautisia löytöjä, kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta on harjanteelta löytynyt kahdesta paikasta. Löytöjen lähellä ja välillä on todettu olevan painanteita.

Sahin niemellä tontin nimeltä Graninge (77-416-2-145) omistajan rakennushankkeen vuoksi ja samalla tonttien Liinasiipi, Rno 77-416-2-59 ja Ranta-Sahä, Rno 77-416-2-55 omistajien mökkitiehankkeen vuoksi kohde otettiin koekaivausryhmä I:n kenttäohjelmaan ajalle 10. – 28.7.2006. Tarkoituksena oli selvittää ulottuiko asuinpaikka hankkeitten alueelle.

Ryhmän piirtäjänä toimi FM Teija Nurminen, tutkimusavustajana merkonomi, fil.yo Olli Kunnas sekä kaivajina HuK Hanna Kääriäinen, fil.yot Marja Lappalainen ja Marko Korhonen.

Helsingissä, 12.1. 2007

Päivi Kankkunen

Sijainti ja topografia, lähilöydöt

Sahinniemi sijaitsee Vanajan keskivaiheilla, sen länsirannalla. Vanaja on Hankasalmen ja Pieksämaan rajajärvi. Sahinniemen länsipuolella on suojeltu suoalue, jonka länsiosassa on lampi nimeltä Koukonen. Sahinniemen länsireunaa kiemurtelee Koukosenlammenpuro. Sahinniemi on kapea, kapeimmillaan vain runsaat 10 m, kaakko-luoteis –suuntainen harju. Koukosen pohjoispuolelta on kaivettu leveä oja harjun matalan kannaksen lävitse Vanajan Myllylahteen.

Maaperä on pääosin soraisaa moreenia, paikoin on pieniä hienon hiekan alueita. Niemen kaakkoispuoli on matalaa ja loivapiirteistä, mutta luoteisosa jyhkeän korkeaa, uljasta harjumaisemaa. Kasvillisuus on karua mäntykangasta, jonka suonpuoleisella länsireunalla kasvaa koivuja ja leppiä ja suopursuja.

Vanaja on kuroutunut omaksi järvaltaakseen heti Ancyclus-ajan alun jälkeen. Järvenpinta lienee pysytellyt samoilla korkeuksilla aina siitä lähtien, korkeintaan järven kaakkoisosissa on saattanut olla hidasta transgressiota. Nykyisin järveä säännöstelee siinä sijaitseva kalankasvatuslaitos. Vanajan rannat ovat paikoin sortumisen vuoksi jyrkkiä (vesistöhistoria: Timo Sepänmaa 1998: luvussa alueen yleiskuvaus).

Alueella on tehty muinaisjäännöshavaintoja neljästä paikasta, joista pohjoisin on nimeltään Hiekka. Hiekan asuinpaikalta on perunamaasta löytynyt melko runsaasti kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta. Myllylahden ja Koukosen välisellä kapealla kannaksella olevalta kiviakautiselta asuinpaikalta on löydetty asbestisekoitteisia saviastian palasia, kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta, kuin myös kulttuurimaata. Sahinniemestä on havaintoja useammasta kohdasta alkaen harjun luoteispään pyyntikuopista. Näiden kuoppien gps-koordinaatit ovat Miikka Kumpulaisen 12.7. 2006 ottamia:

1) 6917059/3488101 (matala)	6) 6917422/3487794 (matala)
2) 6917056/3488107 (matala)	7) 6917462/3487749
3) 6917041/3488120 (epävarma)	8) 6917501/3487711
4) 6917177/3488000	9) 6917598/3487543
5) 6917404/3487808	10) 6917478/3487719

Ensimmäiset löydöt löysi Pekka Tarkiainen 1980-luvulla Hiltusen ja Tiaisen kesämökkkitonttien rajamailta sekä harjun kaakkoisosassa olevan hiekkakuopan itäpuolelta, Porvalin mökin pihamaalta. Porvalin mökin kaakkoispuolella ovat arkeologit Schulz ja Kumpulainen havainneet kolme matalaa painannetta, mahdollisesti täyttyneitä pyyntikuoppia.

Selkeä, suurehko pyyntikuoppa on tilan Graninge luoteispuolella sijaitsevan Hankasalmen kunnan omistaman tontin, Uusi-Sahin, Rno 77-416-2-146 luoteisrajalla. Pyyntikuoppa on halkaisijaltaan noin neljä metriä.

Kaivausmenetelmä

Tutkittaville alueille sijoitettiin maaston mukaan, ilman koordinaatistoa, neliömetrin suuruisia koekuoppia 33 kappaletta. Koekuopat kaivettiin pelkoilla siihen syvyyteen, jossa maaperä oli puhdas eikä löytöjä ollut; kuitenkin vähintään 30 cm:n syvyyteen. Koekuoppien pohjalle tehtiin lapiolla vielä tarkastuskuoppa. Kuopista kirjoitettiin muistiinpanot, jonka jälkeen ne peitettiin.

Harjanteen länsireunalle suunniteltu tielinja oli merkitty maastoon nauhoin ja osin paaluin. Tällä alueella koekuopat sijoitettiin maastoon tielinjauksen mukaan.

Hiekkakuopan länsireunalla, tilan Graninge alueella laajennettiin koekuopan nro 4 viereen koeoja ulottumaan aina hiekkakuopan reunaan asti. Koeoja oli kooltaan 1 x 5 m, yhteensä 5,5 m². Koeojaa kaivettiin noin 20 cm:n paksuinen kerros, kahden nokiläikän kohdat hieman syvemmälle. Löydöt otettiin talteen neliömetrin ruuduissa ja 10 cm:n kerroksissa. Kaivauksella ei ollut käytössä seula. Tilan Graninge alueella olevat koekuopat ja koeoja jätettiin maanomistajan toivomuksesta täyttämättä, muualla koekuopat täytettiin.

Tutkimusalueesta piirrettiin yleiskartta mittakaavaan 1:500; hiekkakuopan ja tilan Graninge alueella olevan magneettisen häiriön vuoksi kartoitus tehtiin vaaituskoneella ja mitalla, muualla bussolilla ja mitalla.

Korkeus siirrettiin Vanajan pinnasta, jonka korkeus on peruskartan mukaan 122,10 m mpy. Kiintopisteen 1 korkeudeksi saatiin 124,53 m mpy.

Koeoja

Hiekkakuopan länsireunalle sijoitettiin suunnitellun rakennuksen paikalle neliömetrin suuruisia koekuoppia (neg. 142108-110, dia 59159). Koekuopasta 4 saatiin paljon kvartsilöytöjä ja siitä hiekkakuopan reunaan päätettiin laajentaa koeoja, joka oli noin viisi metriä pitkä ja noin kaksi metriä leveä (neg. 142113-114, dia 59160). Koeoja oli itä-länsi-suuntainen. Koeojassa ei ollut kulttuurivärejä, vaan maannos oli puhdas ja luonnollinen. Maaperä oli suurikivistä soraa (neg. 142114, dia 59162). Ruuduissa 101/504 ja 101/502 oli kaksi hiilistä nokiläikkää (neg. 142118), mutta ne olivat peräisin palaneista kannoista. Noin 80 cm:n laajuisella alueella lähtien koekuopasta 4 löytyi erittäin runsaasti kvartsiä, erittäin koekuopan koillispuolelta (dia 59163). Muualta koeojasta tuli vain yksi kvartsi-iskos.

Kyseessä on siis mitä ilmeisimmin kvartsiintyöstöpaikka. Työstöpaikalta löytyi lähes kolmetuhatta kvartsi-iskosta ja lisäksi noin 130 g alle neljän millimetrin mittaisia kvartsi-iskoksia. Ytimiä oli kymmenen ja esineitä 17; joukossa viisi kaavinta ja yksi veitsi. Löytöalue oli halkaisijaltaan noin 2,5 m.

Koekuopat

Neliömetrin suuruisia koekuoppia kaivettiin yhteensä 33. Koekuopissa ei havaittu jälkiä ihmistoimista, paitsi kuopissa nrot 4, 11 ja 20. Koekuopasta 11 löytyi pintakerroksesta kvartsi-iskos, mutta kulttuurivärejä tai muita löytöjä siinä ei ollut.

Koekuoppa 20 sijaitsi Sahinniemen kapeimmalla ja laakeimmalla kohdalla. Neliömetrin koekuoppaa laajennettiin suolle päin noin 80 cm ja kaakkoon päin 60 x 30 cm:n suuruinen alue. Koekuopasta löytyi heti pintakerroksesta kvartsikaavin ja kaksi kvartsi-iskosta. Kerroksista 10 – 50 cm löytyi kvartsi-iskoksia vielä kymmenkunta.

Koekuopassa tuli esille voimakkaan oranssinpunaiseksi ja vaaleaksi palanutta hiekkaa. Läikkä oli suuruudeltaan noin 30 x 20 cm. Läikän koillis- ja itäreunalla oli noin 40 cm:n syvyydessä kaksi ohuehkoa hiiltynttä puunosaa (neg. 142118, dia 59165). Sekä hiiltyneet puut että palanut maa hävisivät noin 50 cm:n syvyydessä (dia 59166). Suon puolella tuli koekuoppaa päin ojanne, joka muodosti onton kohdan koekuopan alle. Jokin eläin (piisami?) oli kaivanut tästä reitin suolta järvelle. Maaperä oli hienoa hiekkaa.

Vaikka koekuopasta tuli löytöjä liittäisin palaneen maan ja hiiltyneen puun palaneeseen kanton, sillä noki- tai likamaata kertomassa ihmisen oleskelusta paikalla ei ollut.

Löydöt

koejasta:

kpl (g)	turve	0-10 cm	10-20 cm	pohja	yhteensä
kvartsiesine	1(2)	9(39)	1(3)		11(44)
kvartsikaavin		5(47)			5(47)
kvartsiveitsi		1(4)			1(4)
kvartsiydin	1(2)	9(80)			10(82)
kvartsisäle		17(23)			17(23)
kvartsi-iskos	140(80)	2601(899)	216(53)	2(3)	2959(1035)
kv-iskos,<4mm		(126)	(2)		(128)

koekuopista 11 ja 20:

kpl(g)	kvartsi-iskos	kvartsikaavin
0-10 cm	5(16)	1(4)
10-20 cm	1(3)	
20-30 cm	2(6)	
30-40 cm	2(1)	
40-50 cm	3(3)	

Tiivistelmä

Hankasalmen Sahinniemeltä on havaintoja muinaisesta ihmistoiminnasta sieltä täältä koko harjun pituudelta. Kesällä 2006 koekuopitettiin suunniteltujen rakennushankkeiden alueet sekä kartoitettiin harjun kaakkoisosaa. Yhteensä kaivettiin 45 m².

Varsinaisia asuinpaikkaan viittaavia havaintoja ei tehty. Kulttuurimaata tai kiinteitä rakenteita, esim. tulisijoja ei löydetty. Harjulla olevat pyyntikuopat – niin kaakkois- kuin luoteispäässä sekä yksi harjun keskivaiheilla – kertovat metsästystä harjoitetun. Pyyntikuoppien ajoittaminen vaatii niiden tarkempaa tutkimista.

Löytöjä saatiin pääosin hiekkakuopan länsireunalle sijoitetun koeojan länsipäädystä. Löytöaineisto liittyy kvartsimateriaalin työstöön, mitään asumiseen viittaavaa ei työstöpaikan lähetyviltä löytynyt. Vieressä sijaitsevaa hiekkakuoppaa kaivettaessa on saattanut tuhoutua asuinpaikkaa, jolloin työstöpaikka on saattanut sijaita asuinpaikan reunalla. Heti hiekkakuopan toisella laidalla olevan mökin pihasta on löytöjä. Mökin kaakkoispuolella on lisäksi muutama kuopanne, jotka saattavat olla täyttyneitä pyyntikuoppia. Kuoppien tarkoitus ja ajoitus selviää vain tarkemmilla kaivauksilla.

Tilalla Graninge, Rno 77-416-2-145, on sijainnut kivikautinen kvartsintyöstöalue, halkaisijaltaan noin 2,5 m. Kohta tutkittiin kokonaan. Tilalla ei ole enää muinaismuistolain tarkoittamaa muinaisjäännöstä.

Sahinniemen länsireunaan suunnitellun tielinjauksen alue koekuopitettiin tontille Ranta-Sahi, Rno 77-416-2-55, suunnitellulle paikoitusalueelle asti. Tielinjauksen alueelta löytyi koekuopasta nro 20, kunnan omistamalta tontilta, Uusi-Sahi Rno 77-416-2-146, kvartsikaavin ja kymmenkunta kvartsi-iskosta sekä palanutta maata ja hiiltynyttä puuta. Tämä kohde tuli tutkituksi eikä muualta saatu löytöjä eikä havaittu kulttuurimaata.

Negatiiviluettelo

142108	Tutkimusaluetta, taustalla Vanaja, hiekkakuopan länsireunalla koeoja, vasemmalla suunnitellulla tielinjalla koekuoppia, kuvattu etelästä
142109	Koeojan itäpäätty, taustalla suojeltua suota, koillisesta
142110-112	Panoraamakuva hiekkakuopan länsireunalle, koeoja, kuvattu koillisesta
142113	Koeoja, kaivettu 10 cm, etualalla koekuoppa 4, josta ja jonka ympäriltä erittäin runsaasti löytöjä, kuvattu lännestä
142114	Koeoja laajennuksineen, kaivettu 10 cm, kuvattu koillisesta
142115-116	Tutkimusaluetta niemen keskivaiheilta suunnitellulta tielinjalta, oikealla Vanaja, kuvattu kaakosta
142117	Koekuoppa 20 laajennuksineen, kaivettu noin 45 cm, kuvattu luoteesta
142118	Koeojan ruutu 100/503, kuvattu pohjoisluoteesta

142119 Kaivaustyöryhmä vasemmalta: Hanna Kääriäinen, Marja Lappalainen, tutkimusavustaja Olli Kunnas, harrastaja Jaana Huikko, Marko Korhonen, piirtäjä Teija Nurminen ja harrastaja Niina Huikko

Dialuettelo

- 59159 Tutkimusaluetta, taustalla Vanaja, hiekkakuopan länsireunalla koeoja, vasemmalla suunnitelulla tielinjalla koekuoppia, kuvattu etelästä
- 59160 Koeoja hiekkakuopan länsireunalla, kuvattu koillisesta
- 59161 Koeoja, kaivettu 10 cm, etualalla koekuoppa 4, josta ja jonka ympäriltä erittäin runsaasti löytöjä, kuvattu lännestä
- 59162 Koeoja laajennuksineen, kaivettu 10 cm, kuvattu koillisesta
- 59163 Koeojan pohjoispääty, ruudut 100-101/500-501,joista enimmäin löytöjä, kaivettu 10 cm, kuvattu koillisesta
- 59164 Koekuoppa 20 laajennuksineen, kaivettu noin 50 cm, kuvattu luoteesta,taustalla tilan Graninge pohjoista osaa
- 59165 Koekuoppa 20 laajennuksineen, kaivettu noin 45 cm, kuvattu luoteesta
- 59166 Koekuoppa 20 laajennuksineen, kaivettu noin 50 cm, hiiltyneet puut, kuvattu länsilounaasta
- 59167 Yleiskuva niemen keskivaiheilta suunnitellulta tielinjalta, oikealla Vanaja, kuvattu kaakosta
- 59168 Kaivaustyöryhmä vasemmalta: Hanna Kääriäinen, Marja Lappalainen, tutkimusavustaja Olli Kunnas, harrastaja Jaana Huikko, Marko Korhonen, piirtäjä Teija Nurminen ja harrastaja Niina Huikko